

Zaprimljeno: 03.06.2009.

Prethodno priopćenje

UDK: 794.9 : 159.9

KOCKANJE U SPORTSKIM KLADIONICAMA – PILOT ISTRAŽIVANJE MEĐU STUDENTIMA SVEUČILIŠTA U ZADRU

Zora Zuckerman Itković
Vladimir Prostran
Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju
Katedra za specijalnu pedagogiju

SAŽETAK

Igre na sreću, objedinjene zajedničkim nazivom kockanje, sve su popularnije u moderno doba, a broj igrača raste progresivno sa slabljenjem ekonomske moći ljudi. Prema uvriježenim stajalištima klađenje u sportskim kladionicama je "benigni" oblik igara na sreću, pa se ova "zabava" i kroz državne medije sve više popularizira. No, za neke igrače klađenje postaje centar životnih interesa, zbog kockanja zapostavljaju posao, učenje i druge obveze, u slobodnom vremenu igra dominira nad drugim aktivnostima. Svakodnevno bavljenje igrom sve više smanjuje osobnu kontrolu, a umjesto zabave igra počinje vladati ljudima otvarajući put nastanku bolesti ovisnost. U ovome pilot istraživanju ispitali smo samo neke aspekte uloge klađenja u sportskim kladionicama u svakodnevnom životu studenata. Uzorak se sastojao od 113 ispitanika, a prilikom ispitivanja korišten je upitnik konstruiran u tu svrhu koji mjeri učestalost klađenja, određene stavove studenata, motivaciju za igranje i drugo. Istraživanje je potvrdilo osnovnu pretpostavku da se studenti relativno učestalo klade u sportskim kladionicama (na razini europskog prosjeka). Ukazalo je i na neočekivanu činjenicu da najveći broj studenata igra jer im je dosadno. Tako se hedonizam, kao glavni motiv prekomjernog pijenja alkohola kod mladeži i jedan od značajnih uzroka konzumiranja droga, pokazao ključnim faktorom u bavljenju igrama na sreću kod studenata.

Ključne riječi: igre na sreću, klađenje, studenti, slobodno vrijeme

1. UVOD

Ukratko o igrama na sreću

Igra je sastavni dio kulture većine naroda, a elementi igre utkani su u mnogobrojne mitove i legende iz njihove prošlosti. Tako u staroindijskoj mitologiji riječ *dyutam* označava isprepletenost sukoba i igre, što je bila omiljena zabava bogova, a svijet je prikazan kao igra kockanja između boga Šive i njegove supruge. Prema germanskoj mitologiji igru šaha su izmislili bogovi. Igrajući zlatnim figurama na velikoj zlatnoj ploči beskrajno su uživali u igri (Huizinga, 1992, 57). Ako si dozvolimo iracionalnu analogiju mogli bismo zaključiti da su bogovi svoje oduševljenje igrom velikodušno, kako to i priliči bogovima, prenijeli na ljude. Tisućama godina igra je bila omiljena zabava ljudi i prilika za njihovo zbližavanje diljem svijeta. Igranje je pratio utvrđeni

kodeks ponašanja od strane svih igrača, kao oblik društvenog, etičkog i moralnog pristupa igri. Ovaj je kodeks znatno poljuljan u suvremeno doba, prije svega zbog komercijalizacije igre koja je nadmašila draži igranja pretvarajući igru u biznis, što nema baš nikakve sličnosti s igrom "božjim darom" ljudima. Igre na sreću postale su važan izvor prihoda kockarskoj mafiji, ali i državi. Utvrđeno je da na njih otpada oko 6% prosječnog nacionalnog dohotka većine zemalja. Kako je riječ o legalnoj industriji zabave, koja donosi novčanu dobit izraženu u milijunima eura godišnje, borba protiv ovisnosti o igrama na sreću i preventivne mjere znatno su otežane (Gaillard, 1993).

Tako novac za mnoge igrače postaje glavni motiv "igranja", a nakon određenog vremena neki se ne mogu oduprijeti tom porivu. U visoko razvijenim zemljama broj ovisnika među odraslom populaci-

jom doseže čak 20%, dok je među mladima između 4-6% (Walleur, Valea, 2002). Za igrače ovisnike igra je poput drogiranja, ona gospodari njima i njihovim životima, žive na rubu egzistencije u opsesivnoj nadi da će im se sreća jednom osmjehnuti. Troše zarađeni novac, potom posuđuju, a kad se potroše svi rodbinski ili prijateljski resursi, kako bi nastavili igru, odaju se kriminalu. Sve to prati teška unutrašnja borba ovisnika, mnogobrojni psihički problemi i neizmjerena duševna patnja (Gaillard, 1993).

Više od jednog stoljeća društvene su zajednice odbijale i pomisao da se ovisnici o igrama na sreću proglase bolesnicima, a njihovim su slabostima pripisivane slabosti u karakteru. Tek se zadnjih desetak godina na ovaj tip ovisnosti počinje gledati iz drugačije perspektive, a ovisnicima pridaje drugačije društveno obilježje (Atger, 2001; Davison i Neale, 1998; Goodman, 1990; Aronson, Wilson, Akert, 2005 i drugi). Kao i kod drugih poremećaja kontrole poriva uzroci ovisnosti leže u neurobiološkoj strukturi ovisnika, ali i u utjecajima vanjskih faktora koji nerijetko presudno utječu na uključivanje igrača u igru. Prema istraživanju Kysuszyna, profesora psihologije iz Toronta, ovisnici o igrama na sreću imaju najmanje pet obilježja od dolje nabrojanih:

- opsjednuti su igrom, pamte prošla iskustva igranja radi predviđanja ishoda budućeg igranja,
- troše zarađeni ili posuđeni novac za igru,
- ulažu novac u igru koji služi za svakodnevnu egzistenciju obitelji,
- nisu sposobni za samokontrolu, smanjenje ili prestanak igranja,
- pokazuju značajnu uznemirenost ukoliko je intenzitet igranja smanjen ili ako im je igra onemogućena,
- igranje prate izražena psihička stanja poput ljutnje, uznemirenosti ili depresivnosti,
- stalno se vraćaju igri, neovisno da li su dobili ili izgubili, bilo sa željom da vrate uloženi novac ili ponovno dobiju,
- posuđuju novac kako bi zadržali mogućnost igranja ili platili zaostale dugove,
- kad im ponestane novca pokazuju spremnost za ilegalne aktivnosti, čak i krivotvorenje, da bi došli do novca za igranje,
- počinju lagati kako bi prikrili želju za igranjem, prije svega članovima obitelji, kolegama na poslu, a potom i drugima,
- vremenom gube važne osjećajne odnose s bliskim ljudima, zapostavljaju posao i karijeru radi igranja (Kysuszyn, 1998).

On ističe četiri osnova uzroka koji vode uklju-

čivanju ljudi u svijet igara na sreću, a nakon više godina učestalog bavljenja igrom u bolest ovisnosti: (1) čvrst stav igrača da igre na sreću mogu riješiti mnogobrojne financijske i egzistencijalne probleme u koje sve više upadaju; (2) duboko uvjerenje da će igara na sreću potisnuti teškoće objektivne stvarnosti; (3) pribjegavanje igrama na sreću kako bi se riješili financijski gubici i započeo novi život; (4) pokušaj da se uz pomoć igre na sreću svlada razočarenje životom i izađe iz opće životne krize.

Zadnjih desetak godina sve se više raspravlja o sličnosti između ovisnosti o opojnim drogama i ovisnosti bez droga. U oba slučaja ovisnici prolaze jednak put koji završava bolešću, a "odgovornost" za nastanak ovisnosti pripisuje se adrenalinu, hormonu koji nastaje kod jakih emocionalnih senzacija ili kod stresa. Adrenalin se pojačava i kad osoba konzumira drogu ili je želi, odnosno i kad igrač gubi ili dobiva. Kulminacijom adrenalina aktivira se mehanizam bioloških i psiholoških procesa, napose dopamin koji vodi osobu u ovisnost (Walleur, Valea, 2002). Među stručnjacima uvriježilo se stajalište da se nastanak patologije velikim dijelom može pripisati unutrašnjem stanju "patološkog optimizma" igrača ovisnika, odnosno osjećaju da će dobiti u igri. S druge strane, istraživanje Zarevskog tek u 6% varijance povezuje patologiju kockanja s osobinama ličnosti u širem smislu, te objašnjava povezanost sklonosti igranju na sreću (kockanja) s drugim socijalno patološkim ponašanjima, naročito s besposličarenjem, švercom i skitnjom (Zarevski, 1990).

Za istraživače, a napose u području odgojnih znanosti, posebno je važna činjenica da svaka igra na sreću predstavlja realnu opasnost za nastanak bolesti ovisnosti. I jednostavni fliperi ili električni bilijar, rekviziti brojnih kafića i sala za igranje mladeži, ukoliko se igrač na određeni način poistovjeti s igrom, mogu predstavljati začetnike budućih ozbiljnih problema. U bogatoj "ponudi" igara nisu pošteđeni ni najmlađi, čak ni mala djeca. Moderno je društvo do te mjere osiromašilo dječje igranje da se danas mnoga djeca ni ne znaju igrati bez mašina. Kućne video igre postale su zamjena za bezbrižno dječje igranje u dvorištima i gotovo epidemijaska zaraza djece na svim kontinentima. "Igrice" su popularne i kod adolescenata. Oni igrajući gube osjećaj za vrijeme ili osjećaj za realnost, zanemarujući druge obveze (Zuckerman Itković, Petranović, 2009). Walleur ističe da su današnji adolescenti mnogo bliže psihičkoj ovisnosti o "igricama", nego ovisnosti o duhanu ili marihuani (Walleur, Matysiak, 2003, 190). Istraživači su utvrdili da popularne "igre akcije" u relativno kratkom roku

vode djecu i adolescente u prilično problematičnu ovisnost. No, unatoč realnoj opasnosti, industrija zabave svakodnevno nudi nove i sve bizarnije igre zanemarujući znanstveno utvrđen povećan rizik za oslobađanje agresivnog i nasilničkog ponašanja kod neke djece (Griffiths, 1999) ili pojavu epilepsije kod djece koja imaju predispoziciju za tu bolest (Bernard, 1998).

Povijesni prikaz razvoja klađenja

Klađenje, kao jedan od oblika kockanja, poznato je još od vremena starog Istoka, Grčke i Rima. Predstavljalo je uzbuđenje, užitak i zabavu, ali i ulaganje, gubitak i stres. Stoljećima je bilo zabranjivano, napose zbog oštre osude mnogih religija koje se protive legalizaciji klađenja uviđajući mnogobrojne opasnosti na svakodnevni život čovjeka. Zahvaljujući prije svega osudi crkve ali i preziru kojeg prema klađenju ima sve utjecajnija srednja klasa, klađenje i kockanje općenito nisu imali značajniju ulogu u životu ljudi tog vremena. Izuzetak su bili visoki društveni slojevi hedonistički orijentirani ovoj vrsti zabave. Tek u drugoj polovini 19. stoljeća uočava se ekonomska profitabilnost svih oblika kockanja i vrši pritisak na zakonodavnu vlast da se legalizira zakonskim propisima. Prvi zakonski akt donesen je 1853. godine u Velikoj Britaniji, tzv. "Kockarski akt" kojim se ozakonjuje klađenje na sportskim utrkama konja. Zbog čestih prijevara na ovim klađenjima, ljudi iz visokog društvenog sloja napuštaju ovu vrstu zabave, ali se na njihovom mjestu pojavljuje srednji društveni sloj koji od klađenja stvara biznis i priskrbljuje sebi veliku novčanu dobit. Mogućnost lakog stjecanja novca klađenjem na utrkama konja ubrzo dovodi do legaliziranja klađenja u mnogim zemljama. Između dva rata uz klađenje na konje sve je popularnije i klađenje na utrkama hrtova. Nakon Drugog svjetskog rata značajno jača komercijalizacija klađenja i legalizira se klađenje za mnoge sportove. Dakako da najveći interes u svemu tome pronalazi kockarska mafija već dobro ustoličena u kasinima i kroz različite vrste lutrije.

Klađenje u Republici Hrvatskoj legalizirano je početkom 2000-te godine kada se otvara šest sportskih kladionica s preko 100 uplatnih mjesta. U samo devet godina ova djelatnost bilježi enorman porast prihoda od 3200%. Za usporedbu navodimo podatak da je u istom periodu Tvornica duhana Rovinj zabilježila porast prihoda od 32%. Prema najnovijim podacima u Hrvatskoj ima 1817 poslovnica u vlasništvu 14 kladionica u kojima radi 3517 ljudi, dakle na jednu kladionicu otpada približno 2400 stanovnika. Prema procjenama iz poslovnih

krugova u ovim se kladionicama godišnje obrne 3 milijarde kuna. Prema anketi "Metron Ventura" za Večernji list (2006) čak milijun Hrvata kladi se više ili manje redovito u sportskim kladionicama, pa se sa sigurnošću može tvrditi da je klađenje postalo pravi biznis u Hrvatskoj. Kladionice, kasina i automat-klubovi prošle su godine uplatile 343 milijuna kuna poreza, što je za 30% više nego u 2004. godini. Od toga su za 33,7 milijuna kuna ili 29,5% povećani prihodi po osnovi naknada i koncesija za sportske kladionice, a za 39 milijuna kuna ili 35,3% iz automat - klubova (www.kockanje.info, 9.5.2009). Prema podacima Ministarstva financija samo za vrijeme trajanja Svjetskoga nogometnog prvenstva 2006. godine građani Hrvatske su u kladionicama uplatili 412,6 milijuna kuna. Specifičnost ove igre je što dobit ovisi o znanju igrača, te su mnogi igrači postali istinski profesionalci u igranju, a putem Interneta se međusobno poučavaju. Način klađenja i pravila jasno propisuje Pravilnik o priređivanju kladioničkih igara (2003), a rezultati se doznaju relativno brzo. U svojoj suštini riječ je o sofisticiranom sustavu klađenja koji osigurava vlasnicima kladionica golemi dobitak, a igračima tek povremenu i manju dobit.

Radi jasnijeg uvida u problem navodimo nekoliko podataka o igrama na sreću u Europskoj uniji (Izvor: Jutarnji list, 21. listopada 2006). Najviše novca za igre na sreću godišnje izdvajaju građani u Austriji, 1900 €, Ujedinjenom Kraljevstvu, 1640 € i Finskoj, 1550 €. Najmanje se izdvaja u Litvi, 20 € i Poljskoj, 30 €. Za državnu lutriju najviše novca izdvajaju građani Španjolske, 260 € po stanovniku. Vidljiva je povezanost između brutto društvenog proizvoda (BDP) i kockanja. Naime, što je standard viši, veći je i iznos novca za zabavu (u ovom slučaju za kocku). U Hrvatskoj BDP po stanovniku iznosi 47 €, a godišnje izdvajanje za igre na sreću je 22 €, što znači da Hrvati izdvajaju više od građana Baltičkih zemalja, Slovačke, Češka i nekih drugih zemalja u tranziciji.

2. CILJEVI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Ciljevi

Ovo je istraživanje preliminarnog karaktera s ciljem utvrđivanja učestalosti klađenja u sportskim kladionicama odabranog uzorka studentske populacije u Zadru, određenih općih stavova studenata prema klađenju, odnosno prema igrama na sreću, materijalnog izdvajanja za ovu aktivnost i drugih parametara opisanih u rezultatima, diskusiji i zaključcima. Studija treba pomoći u izradi opsež-

nog projekta znanstvenog istraživanja ove ili slične tematike.

S obzirom na osnovni cilj određeni su sljedeći specifični ciljevi:

- Utvrditi stav studenata o kladenju kao prihvatljivom ili ne prihvatljivom ponašanju.
- Ustanoviti mišljenje studenata o razlozima zašto se danas ljudi općenito klade.
- Utvrditi raširenost kladenja kod studenata i u njihovoj socijalnoj sredini.
- Utvrditi novčane dobitke ili gubitke studenata prilikom kladenja.
- Ustanoviti učestalost kladenja roditelja studenata, te odnos kladenja očeva i majki.
- Utvrditi učestalost odlaženja studenata u sportske kladionice.
- Ispitati sklonost studenata prema drugim oblicima kockanja.
- Utvrditi razloge bavljenja studenata različitim igrama na sreću.

Hipoteze

Polazi se od osnovne pretpostavke da je kladenje u sportskim kladionicama zabrinjavajuće rašireno među studentskom populacijom.

Za preliminarno istraživanje polazi se od sljedećih hipoteza:

1. Studenti drže kladenje u sportskim kladionicama prihvatljivim ponašanjem.
2. Oni smatraju da se ljudi uglavnom klade radi zarade.
3. Kladenje je zabrinjavajuće rašireno među studentima, ali i u njihovom socijalnom okruženju.
4. Prilikom kladenja studenti češće gube novac nego što dobivaju.
5. Roditelji studenata također se klade, znatno više očevi, nego majke.
6. Studenti koji se klade relativno učestalo zalaze u sportske kladionice (tjedno ili mjesečno).
7. Studenti su skloni i drugim oblicima kockanja.
8. Osnovni razlozi kladenja studenata su zabava i zarada.

3. METODE ISTRAŽIVANJA

U ovom istraživanju su se koristile metode teorijske analize i anketiranja jer se smatralo da će dati relevantan uvid u postavljene probleme kockanja u sportskim kladionicama populacije studenata. Nakon provedbe istraživanja utvrđeni su stanovi

nedostaci koji se prije svega odnose na strategiju uzorkovanja, što je otežalo statističku obradu podataka. Naime, proveden je prigodni, umjesto planiranog slučajnog uzorka, te se dobiveni rezultati ne mogu smatrati reprezentativnim za čitavu studentsku populaciju. Polazimo od općeg stava o kockanju kao zabrinjavajućoj modernoj ovisnosti koja je uzela maha u svijetu i u nas, a na koju se nadovezuje niz drugih ovisnosti. Mišljenja smo da naša javnosti nije dovoljno upoznata s posljedicama koje sa sobom nosi kockanje, te je ovo područje nužno sustavno znanstveno istražiti.

Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika čine studenti Sveučilišta u Zadru, raznih studijskih grupa. Anketirano je 113 studenata, (103 studentice i 10 studenata) koji su u trenutku provedbe istraživanja bili prisutni na predavanjima. Anketiranje je provedeno na način da su unaprijed obučeni anketari posjećivali predavanja, pitali nastavnika za dopuštenje za provedbu ankete, upoznali studente s načinom ispunjavanja upitnika (dana im je i pisana uputa). Sve su ankete bile pravilno ispunjene.

Najveći broj ispitanika iz uzorka studira na Odjelu za pedagogiju i sociologiju, pedagogiju i engleski jezik, te pedagogiju i njemački jezik (odjel psihologije 4, pedagogije i sociologije 25, pedagogije i talijanskog jezika 6, hrvatskog jezika 9, pedagogije i filozofije 8, pedagogije i španjolskog jezika 1, pedagogije i geografije 6, pedagogije i njemačkog jezika 14, pedagogije i ruskog jezika 2, pedagogije i engleskog jezika 17, talijanskog jezika i povijesti 1, engleskog i talijanskog jezika 9, talijanskog i francuskog jezika 3, talijanskog jezika i filozofije 1, geografije i talijanskog jezika 1, talijanskog i grčkog jezika 1, talijanskog i ruskog jezika 2, talijanskog jezika i etnologije 1, geografije i filozofije 1 i pedagogije i francuskog jezika 1 anketirana studentica). U uzorku se dogodio posve neproporcionalan odnos muškaraca i žena, koji je i inače nerazmjeran na društvenim studijima, te nismo mogli istražiti odnos kladenja po spolu, ali smo uspjeli utvrditi taj odnos kod očeva i majki studenata.

Instrumenti

Instrument koji se koristio u ovom istraživanju bio je upitnik izrađen za potrebe ispitivanja. Upitnik se sastojao od 15 pitanja zatvorenog tipa na koja su studenti odgovarali zaokruživanjem jednog od pet ponuđenih odgovora, a ako je pitanje to dopuštalo zaokruživali su i više odgovora koje smatraju

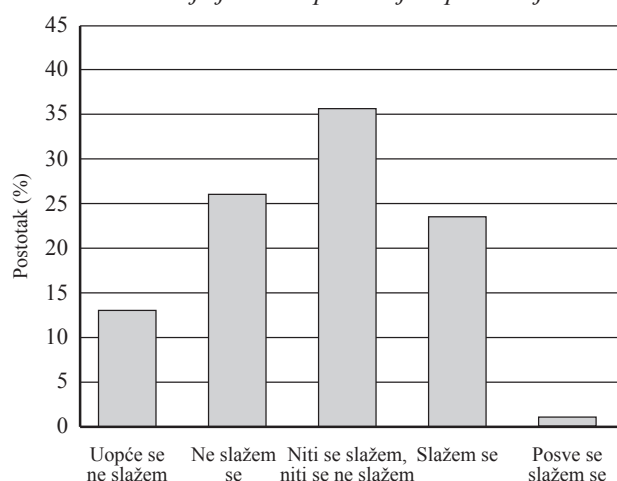
točnim. (Napomena: U istraživanju smo ponudili više pitanja otvorenog tipa koja su se odnosila na osobnost i stavove studenata, ali ih ovom prilikom ne prikazujemo zbog nemogućnosti korektno statističke obrade).

Statistička obrada

Na temelju dobivenih odgovora izračunate su apsolutne i relativne frekvencije i HI-kvadrat test, a rezultati su prikazani tablično i grafički. U ovom članku izostavili smo tablice kako se isti podaci ne bi dva puta pojavljivali.

3. REZULTATI

Slika 1. "Klađenje je danas prihvatljivo ponašanje"

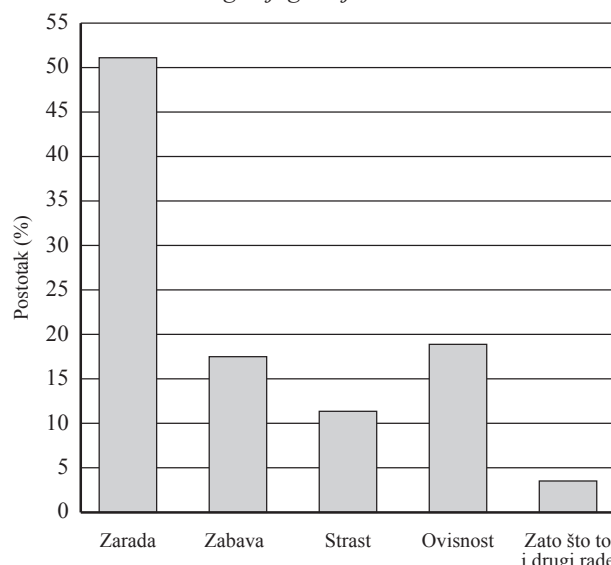
Tablica 1. Rezultati hi-kvadrat testa

Hi-kvadrat	df	p
9,52	2	<0,05

S obzirom da je samo dvoje ljudi odgovorilo da se posve slaže s tim da je klađenje danas prihvatljivo ponašanje (slika 1), u analizama su spojene kategorije *posve se slažem* i *slažem se* (gdje je ukupno 27 ispitanika koji se slažu s navedenom tvrdnjom), te su spojene kategorije *uopće se ne slažem* i *ne slažem se* u jednu kategoriju (gdje je 44 ispitanika koji se ne slažu s navedenom tvrdnjom). Hi-kvadrat (tablica 1) je pokazao da se značajno više studenata ne slaže s tvrdnjom da je klađenje danas prihvatljivo ponašanje (38,9%), nego što se slaže (25,7%).

Slika 2 i rezultati Hi-kvadrat testa (tablica 2) pokazuje da značajno veći broj studenata smatra da je zarada glavni razlog zbog kojeg se ljudi klade (50,4%). Nadalje, 16,8% studenata navodi klađenje zbog zabave, a 10,6% smatra strast glavnim motivom klađenja. Da se ljudi klade zbog ovisnosti smatra 17,8% studenata, a zato što to i drugi čine 4,4%.

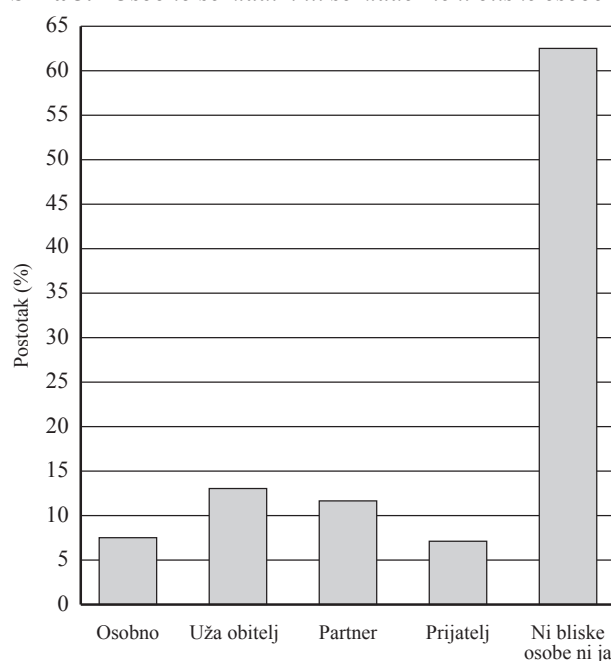
Slika 2. Razlozi zbog kojeg se ljudi klade

Tablica 2. – Rezultati hi-kvadrat testa

Hi-kvadrat	df	p
72,42	4	<0,05

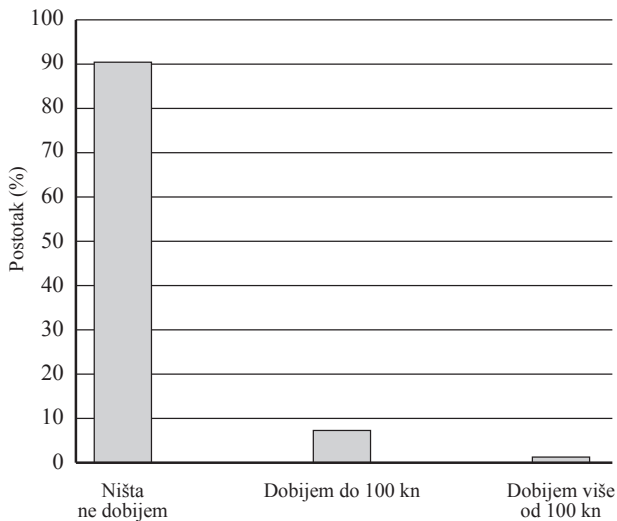
Slika 3. "Osobno se kladim ili se klade meni bliske osobe"

Tablica 3. Rezultati hi-kvadrat testa

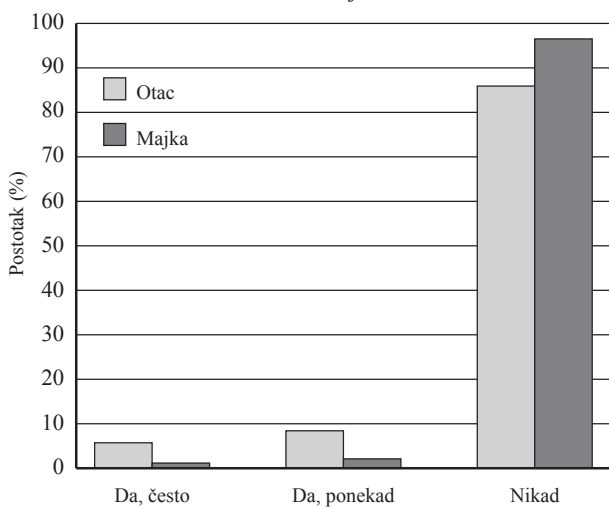
Hi-kvadrat	df	p
125,6	4	<0,05

Hi-kvadrat testom (tablica 3) je utvrđeno da se najveći broj studenata (njih 61,9%) ne kladi, kao ni njima bliske osobe. U sportskim kladionicama kladi se 7,1% studenata. U ispitivanom uzorku njih 11,5% ima partnera koji se kladi, 12,4% nekoga iz uže obitelji, ili 7,1% prijatelja koji se kladi (slika 3).

Slika 4. "Moji dobici ili gubici na kladjenju su..."**Tablica 4.** Rezultati hi-kvadrat testa

Hi-kvadrat	df	p
351,02	2	<0,05

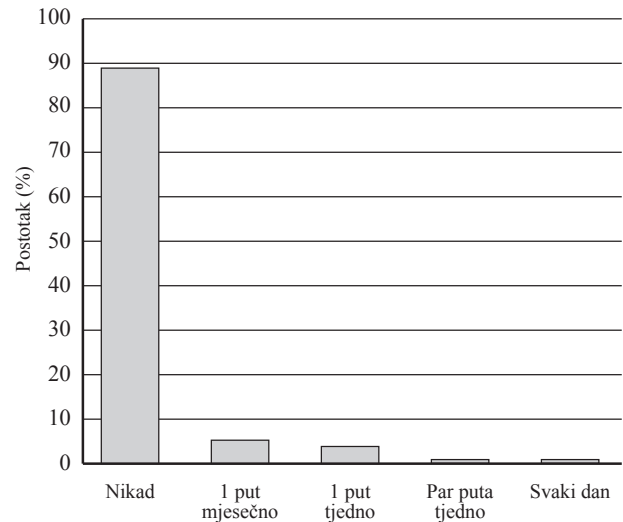
Statistički je značajno veći broj studenata koji ništa ne dobiju na kladionici (njih 90,2%), dok njih 8% dobije iznos do 100 kn, a tek 1,8% ispitanog uzorka dobije iznos veći od 100 kn (slika 4 i tablica 4).

Slika 5. "Klade li se vaši roditelji?"**Tablica 5.** Rezultati hi-kvadrat testa

Hi-kvadrat	df	p
0,97	1	<0,05

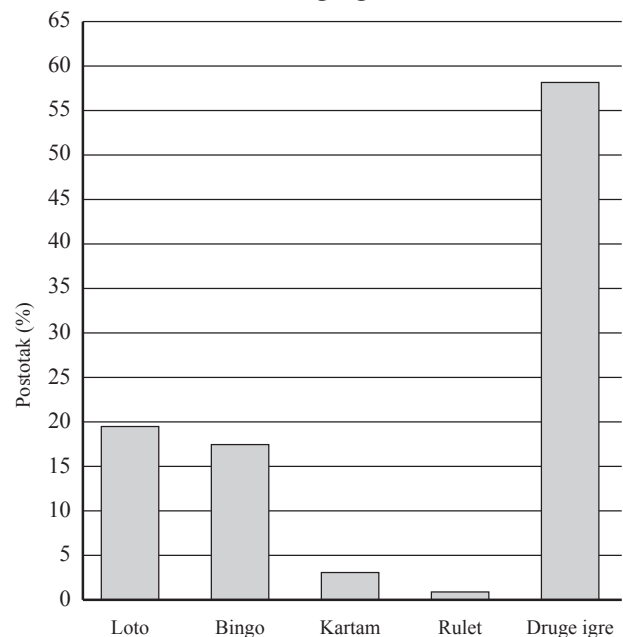
S obzirom da je mali postotak onih studenata čiji se roditelji uopće klade (slika 5), za hi-kvadrat test (tablica 5) spojene su kategorije onih koji se ponekad klade te onih koji se često klade u jednu kategoriju naspram onih studenata čiji se roditelji nikad ne klade. Utvrđeno je da značajno veći broj studenata ima roditelje koji se uopće ne klade: majke 97,3% studenata se nikad ne klade, te očevi 86,7% studenata

se nikad ne klade. S druge strane, ima 13,3% studenata čiji se očevi klade, te 2,7% studenata čije se majke klade. Dakle, pet puta je više očeva koji se klade u sportskim kladionicama nego majki studenata što je značajno veća brojka (hi-kvadrat=8, df=1, p<0,05).

Slika 6. "Ako se kladim, to činim..."**Tablica 6.** Rezultati hi-kvadrat testa

Hi-kvadrat	df	p
340,74	4	<0,05

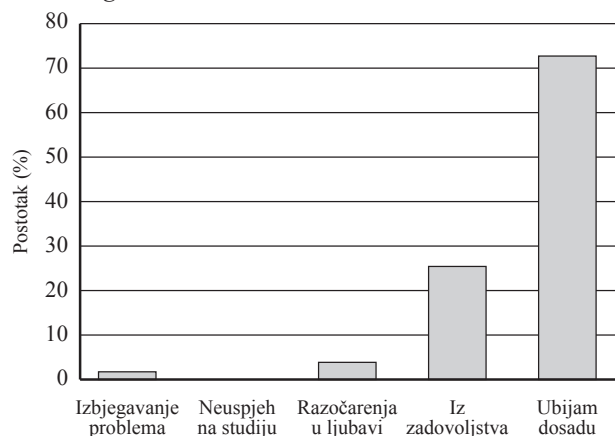
Što se tiče učestalosti kladjenja, 89,4% studenata se uopće ne kladi što je statistički značajno učestalije u odnosu na one koji se klade (tablica 6). Ovakvi rezultati ne upućuju na općenito razvijenu naviku kladjenja, ali pokazuju da i među ovom populacijom ima studenata koji se klade jednom mjesečno (5,31%); jednom tjedno (3,54%), par puta tjedno (0,88%), pa čak i svaki dan (0,88%) (slika 6).

Slika 7. "Kladim se i na druge igre na sreću".

Tablica 7. Rezultati hi-kvadrat testa

Hi-kvadrat	df	p
119,6	4	<0,05

Na loto i bingo se kladi, kako pokazuje slika 7, više od 37% studenata (loto 19,5% i bingo 17,7%). Kartanje (3,54%) i rulet (0,88) nisu toliko učestali, dok statistički značajno studenti češće igraju druge igre (58,41%) (tablica 7).

Slika 8. "Bavim se različitim igrama na sreću iz slijedećih razloga:"**Tablica 8. Rezultati hi-kvadrat testa**

Hi-kvadrat	df	p
270,87	4	<0,05

Oko četvrtine studenata (25,6%) bavi se igrama na sreću iz zadovoljstva, tek 0,9% radi izbjegavanja problema i 1,8% zbog razočarenja u ljubavi, dok statistički značajna većina od 71,7% igra igre na sreću jer želi "ubiti" dosadu (slika 8 i tablica 8).

4. DISKUSIJA I ZAKLJUČCI

Rezultati ovog pilot - istraživanja se, zbog opisanih nedostataka provedbe metode uzorkovanja (prirodni uzorak), ne mogu smatrati reprezentativnim za čitavu studentsku populaciju, ali će u svakom slučaju biti od velike koristi prilikom postavljanja znatno šireg istraživanja na reprezentativnom uzorku ispitanika. Metodologija istraživanja je korektno provedena, ali ponovno naglašavamo da je statistička obrada bila otežana, u nekim prikazanim parametrima s većim disproporcijama u uzorku i onemogućena.

U teorijskom dijelu rada jasno su istaknuti problemi koje za sobom nosi kockanje, napose ovisnost o kockanju koju kockar ne prepoznaje, ili to sam sebi ne želi priznati.

Dobiveni rezultati ovog istraživanja u nekim dijelovima potvrđuju postavljene hipoteze, u nekim

odbacuju, a u nekim djelomično potvrđuju, što postaje jasnije kada rezultate usporedimo sa sličnim istraživanjima u svijetu. Naime, prema istraživanju Walleur i Matysiak (2003) u Francuskoj se kladi 4-6% mladih, što autori nazivaju zabrinjavajućim, jer se odrastanjem njihov postotak penje čak na 20% (odrasli koji se klade ili kockaju), što objektivno i jeste zabrinjavajuće. Slične stavove iznose i Gaillard (1993), te Atger (2001), s čijim se radom čitatelji mogu upoznati temeljem navedene bibliografije. U ovom kontekstu možemo smatrati da je osnovna pretpostavka od koje se u istraživanje krenulo bila ispravna. Hipoteza da studenti klađenje u sportskim kladionicama drže prihvatljivim ponašanjem nije potvrđena (tablica 1). Potvrđena je postavljena hipoteza o mišljenju studenata da se ljudi općenito klade radi zarade (tablica 2), te djelomično potvrđena hipoteza da je klađenje zabrinjavajuće rašireno među studentima. Naime, ni u nas, niti u svijetu još uvijek nije definirano što bi bila "zabrinjavajuća raširenost klađenja", pa smo se "oslonili" na mišljenja drugih autora (ranije spomenuta). Što se tiče dobitka ili gubitka na klađenju u našem je istraživanju relativno premali udio onih koji se klade, ali od tih koji se klade 63,64% (7/11) češće gubi, pa je zapravo ispravan zaključak, da oni koji se klade, češće gube, što potvrđuje postavljenu hipotezu. Utvrdili smo također da se mali broj roditelja studenata kladi u sportskim kladionicama, te da je znatno više očeva koji se klade nego majki (hipoteza potvrđena). No, taj rezultat ne bismo mogli prikazati kao "muško/ženski" odnos jer je poznato da je interes za sport značajno izraženiji kod muške populacije, dok se za neke druge igre na sreću može kazati da su "više ženske", što ovom prilikom nije istraživano. Vezano za učestalost odlazanja studenata u sportske kladionice hipoteza je djelomično potvrđena. Naime, prema odgovorima smo ustanovili da se 12 studenata osobno kladi (na pitanje broj 3 samo je 8 ispitanika odgovorilo da se kladi, te je očito da neki studenti nisu iskreno odgovarali). Hipoteza da su studenti skloni i drugim oblicima kockanja u potpunosti je potvrđena i pokazuje da su im "loto" i "bingo" znatno zanimljiviji od klađenja u sportskim kladionicama. Ovaj rezultat možemo pripisati činjenici da je u uzorku bilo značajno više studentica nego studenata. Držimo da se najznačajniji rezultat našeg istraživanja odnosi na zadnju hipotezu (tablica 8). Ustanovili smo da statistički značajna većina ispitanika (71,7%) igra igre na sreću jer želi „ubiti dosadu“. Ovaj rezultat otvara niz drugih pitanja ili problema vezanih za sam studij i način studiranja, odnosno za provođenje slobodnog vremena studenata ili kulturu življenja.

Dobiveni nalaz o izrazito hedonističkom stavu studenata prema načinu življenja trebalo bi sustavno istražiti u reprezentativnoj studiji.

5. PREPORUKE ZA DALJNI ISTRAŽIVAČKI RAD

U budućim istraživanjima svakako bi se trebalo mnogo više baviti pitanjima vezanim uz osobnost onih koji se kockaju. Također, potrebno je provesti istraživanje na reprezentativnom uzorku ispitanika, vršiti usporedbu s populacijom druge starosne dobi, društvenog statusa ili zanimanja (na primjer: umirovljenike, srednjoškolce, oženjene, samce, bogate, siromašne, pomorce, konobare, zaposlenike u kockarnicama, zaposlenike u javnim službama i slično). Bilo bi posebno značajno ispitati provedbu preventivnog rada s mladima u pogledu kockanja, ali i drugih ovisnosti bez opojnih droga. Stoga ovaj rad možemo smatrati poticajem za daljnje istraživačke radove slične tematike.

Nedostaci koje smo istaknuli vezano za ovaj rad zapravo su posljedica relativno slabe istraženosti

ovisnosti bez droga, kako u nas, tako i u svijetu, mada je postignut konsenzus stručnjaka da je riječ o ozbiljnim problemima koji se po posljedicama na pojedinca i zajednicu mogu usporediti s ovisnošću o drogama (Grupa autora, IDIS, 1991; Harvey, 2002; Itković, 2004a; Itković, 2004b; Vrančić, 2006; Weisshaupt, 2008 i drugi).

Ovaj rad nedvojbeno ukazuje da je nužno uvesti u škole i na sveučilišta preventivni rad s mladima vezano uz ovisnosti "bez droga" (cyber ovisnosti, igre na sreću, seks, kupovina, hrana, druga osoba i mnoge druge) jer mladi mnogo lakše nego odrasli padaju pod utjecaj kako vršnjaka i drugih ljudi, tako i medijske propagande, odnosno pod utjecaj društveno opće prihvaćene teze da je novac izvor sreće i rješenja svih čovjekovih problema. Ova je teza, iako nije znanstveno nikada dokazana, u najvećoj mjeri uvjetovala promjenu društvenog sustava vrijednosti i moralnu degradaciju modernog društva i dovela do mnogih problema s kojima se suočavamo u ovo "sretno" suvremeno doba.

LITERATURA

- Aronson, E., Wilson, T.D., Akert, R.M. (2005): *Socijalna psihologija*. Mate d.o.o. Zagreb.
- Atger, F. (2001): Attachment et conduites addictives. *Psyshiatric 152* (3). 1567 - 1572.
- Bernard, C. (1998): Le normal et le pathologique. *Petite Bibliotheque de Psychoanalyse. Canguilhem 65*, 224-236.
- Davison, G.C., Neale, J.M. (1998): Psihologija abnormalnog doživljavanja i ponašanja. Naklada Slap, Jastrebarsko.
- Gaillard, A. (1993): Les joueurs dependants - une populations meconnue en France. *Collection des Rapportes, Paris. Document Toxibase, 403407, 134, 49-58.*
- Goodman, A. (1990): Addiction - definition and implications. *British Journal of Addiction, 85*. 1403 - 1408.
- Griffiths, M. (1999): U: Richard, D., Senon, J.L.: *Dictionnaire des Drogues, des toxicomanies et des dependances*. Larousse, Paris.
- Grupa autora (1991): *Osnovna obilježja igrača i vrste igara na sreću*. (Elaborat). IDIS, Zagreb.
- Harvey, G. (2002.): *Uspješno nogometno kladenje*. Biblioteka Asistent, Zagreb.
- Huizinga, J. (1992): *Homo ludens*. Naprijed, Zagreb.
- Itković, Z. (2004a): Istraživanje ovisnosti bez droga kod studentske populacije. *Pedagogijska istraživanja, 37* (2). 231 - 241
- Itković, Z. (2004b): Pedagoški osvrt na ovisnosti bez psihoaktivnih tvari. *Obrazovanje odraslih, 5* (1). 41 - 59.
- Jutarnji list* od 21. listopada 2006.
- Kysuszyn, I. (1998): The gambling addict versus gambling professional. *Petite Bibliotheque de Psychoanalyse, Paris, 224.*
- “Metron Ventura” *Večernji list* od 21. siječnja 2006.
- Pravilnik o priređivanju kladioničkih igara, (NN 167/03).
- Vrančić, K. (2006.): Što kladionice ne žele da znate. Adamić, Rijeka.
- Zarevski, P. (1990.): Psihologija kockanja, Penološke teme. 3 (5). 1-6.
- Zuckerman Itković, Z., Petranović, D. (2009.): *Ovisnosti suvremenog doba - Strast i muka*. Školska knjiga, Zagreb (u tisku).
- Walleur, M., Valea, D. (2002): Les addictions sans drogue(s). *Revue toxibase 6*, 1-15.
- Walleur, M., Matysiak, J. K. (2003): *Sexe, passion et jeux video*. Flammarion, Paris.
- Weisshaupt, D. (2008.): *Tajne profesionalnih kladioničara*. Impresum.
- www.kockanje.info [9.05. 2009].

GAMBLING IN SPORTS BETTING – PRELIMINARY RESEARCH AMONG STUDENTS ON UNIVERSITY OF ZADAR

SUMMARY

Games of chance, united under name of gambling, are becoming more popular in the modern times, and the number of gamblers increases progressively with the decrease of economic power of people. According to inveterate views on gambling in sports betting is a “benign” form of games of chance. So this kind of “entertainment is being popularized mora and mora even through national media. However, for some of the gambler the game becomes the center of interests, because of gambling they neglect their work, studying and other activities. The individual control is being decreased even further by obsessively gambling everyday, and instead of entertaining the game starts to control people leading them to addiction. In this research we study some aspects of the role of betting in everyday life of students. The sample consisted of 113 questioned persons, and during the examination was used a questionnaire that was made for that purpose and theoretically measures the frequency of betting, some attitude and motivation. The research has confirmed our assumption that the games on chance are concerning because of their increase. It pointed to one unpredicted fact the largest number of students gamble because they are bored. In that way, the hedonism, as the primary cause of excessive alcohol consumption among the youth and one of the most significant causes of drug consumption, has shown to be a key factor in students playing games on chance.

Key words: *games on chance, betting, students, free time*